

Orra, *Jaungoikoaren* eta *Fueroen* arbolaren azpian jayo zan baten bizitza eta eriotza.

¿Zeñ izango dira guréak, Euskaldun-gaztelatárrak?

ARTURO CAMPION.

EUSKALDUNAK ETA KARTAGOTARRAK

AZALKAYA: «*Euskaldunak, beti Euskal-errira.*»

POESIA PREMIADA CON UN **OBJETO DE ARTE** EN LOS JUEGOS

FLORALES DE SAN SEBASTIAN DE 1883.

I.

¿Nondikan datoz, Auñemendi-
Entzuten diran soñuak? (yan'¹
¿Ote dirade Kantaauriako
Itsasoaren orruak?
¿Mendi-tartean bizitzen diran
Pizti gaizkiñen marruak?
¿Aize-bunbada, zugaztiyetan
Dabillenaren chistuak?

Soñu oyekin izuturikan
Bazkatzen zeuden ardiyak,
Zelaiyetatik salecheetara
Nasdiro datoz guztiyak;
Ala bildurtzen dira, gañean
Aditutzean turmoiyak;
Ala marruaz sentitutzean
Basoetako piztiyak.

Bañan ez dira turmoi-dumbotsak;
Ez dira pizti-marruak;
Osgarbi daude, chimistik gabe,
Arrayo-toki² goituak;
Isill-isillik mendi-tarteko
Piztiyak dauden lekuak;
Egoi-aldetik urbiltzen dira
Len entzun diran oyuak.

¡Jaiki guztiyak! ¡armatu danak
Geziak arin prestarik!
¡Armatu danak, Euskal-Erriyan,
Irrintziagaz bildurik;
Begira martitz,³ atzerritarrak
Beren etzauntzak arturik
Ibai-ertzean, zelai galantak
Guztiyak dendaz beterik.

(1) El Pirineo.—(2) La región del rayo.—(3) Soldados.

¡Chimist-antzera goazen, oriyek
Euskal-Erritik kentzera!
¡Goazen guztiyok, beren artean
Bildur-ikara sartzera!
¡Biral ditzagun purrukaturik
Agudo, beren lurrera!
¡Jaichi gaitezen mendiyetatik!
¡Aupa, mutillak!.. ¡aurrera!
.....
Bañan ¿au zer da?... botarik ar-
Datoz: «pakea,» deiturik; (mak
Datoz esanaz: «Bulardetsuak
Zeratela chit entzunik,
Gatoz onera, zuen laguntza
Bene-benetan eskarik,
Erromatarren kontra joateko,
Guztiyok alkar arturik.

Ongi dakigu Erromatarrak
Dirala zuen etsaiyak;
Ongi dakigu, bai, beren kontra
Zaudetela emen guztiyak;
Atozte, gugaz, hada, gazteak;
Atozte, gizon sutiyak,
Birrindutzeko zuen etsaiyen
Martizti bikaiñ aundiyak.»

Euskal-Erriyan, au entzutean,
Dute gazteak esaten:
«Zugaz, Anibal, joango gerade
Martizti-etsaiyak apurtzen;
Zurekin joango gera guztiyok
Berak ikaraz betetzen;
Bañan aurretik joan bear degu,
Zuri bidea zabaltzen.

II.

¡Gau ederra!... Zeruba urdiñ
Dago, odei bat gabarik,

Izar eder dizdizariz
Dana golorezturik¹
Gau-erregiñ illargiya
Dago bertan nausirik,
Argi-errañu gozatsuak
Lurrera biralirik.
Añemendi dago, elurrez
Tontorrak estaldurik,
Bere gallur goituakin
Zerubari ikuturik.
Ibar eta mendarteak,
Laño ariñak gorderik,
Diruditela, daudela
Jazkai churiz apaiñik.
Arkaitzetan, iturriyak
Daude pill pill egiñik;
Zelaiyetatik, ibaiyak
Doaz geldi, maltsorik,
Beren kolko leyarkiyant²
Illargiya pintarik.
Chorichoak, zuaitzetan
Daude lotan, isillik;
Aizechoak, zelaiyeko
Lorak mugi gabarik;
Aurchoak, ere, lo daude,
Beren amak zaiturik.
¡Zér pakea!... ez da entzuten
Osto baten pirpirrik,
Ez oinkada baten otsik,
Ez zakur baten saungik.
Euskaldun gaz te guztiyak,
Sort-echetik irtenik,
Gabaz, esnatu ez ditezen
Aurrak, isli-isillik,
An dijoaz, Anibalen
Martiztiyen aurretik,
Dijoaz, dijoaz ariñ
Gelditu gabetanik,
Illargi zillarreztuak

(1) Recamado.—(2) Cristalino.

Bidean zuzendurik;
 T' egun-sentiya agertzean
 Larrosaz galaiturik,
 Ikustean sort-aldea
 Suteoz¹ t' urrez jantzirik,
 Urrun arkitutzen dira
 Beren Euskal-Erritik,
 Urrun beren gurasoak
 Dauden leku maitetik.

.....

Baña doaz, Kartagoko
 Martitz danen aurretik,
 Doaz Afrikarren alde
 Jazar² gogor egiñik,
 Egun eta gabak, urrun
 Echetik igarorik.
 Doaz, doaz Errodano
 Koajetsua³ pasarik,
 Doaz, Alpe goyetera
 Kemen⁴ suzkoz igorik.
 Alpeetatik, nola elurra
 Eguzkiyak urturik,
 Jeisten dan udaberriyan
 Ujoldeak egiñik,
 Ala jeisten dira, ausartza.⁵
 Berdingabez beterik;
 Ala doaz Italiyan,
 Lur ederrak menderik,
 Trasimeno ta Kanas-ko
 Gudak irabazirik,
 Erromaren martiztiyak
 Garaiturik utzirik.
 Nola artalde bat, leoiyak
 Uzten duan izurik;
 Nola piztiyak igesi
 Doazen lurzulotik,
 Aitz deslakaindutako⁶ bat
 Erortzean menditik;

Nola chori bildurtiyak
 Aizkor-otsa sentirik,
 Aldentzen diran, kabiya
 Daukaten zuaitzetik,
 Erromako gerrariyak
 Ala daude bildurrik;
 Alasen dijoaz iges
 Iziduraz beterik,
 Anibalen laguntzalleen
 Kemenaz ikararik.

.....

Oek, beren bekokiyak
 Erramuz koroiturik,
 Iristen dira Erromaren
 Ateetara, aldendurik
 Bidean arki dituzten
 Etsaiyak ingurutik,
 Beren etzauntzetatik
 Ausarkiro botarik,
 Naiz burniz iduki baron
 Gorputzak estaldurik,
 Naiz arma zukaratzgarriz⁸
 Egon oso orniturik.

III.

Italiyako lurrak
 Dira gozotiyak,
 Mastiz, oliboz eta
 Lorez estaliyak.
 Lerden goratzen dira
 Bertako mendiyak,
 Erakutsirik arro
 Gallur elurkiyak.
 Zillarrezaturikan
 Dijoaz ibaiyak,
 Bustirik inguruko
 Landa ta zelaiyak.

(1) Púrpora.—(2) Pelea.—(3) Raudo,rápido.—(4) Animo.— (5) Valor.— (7) Desgajado—
 (8) Terrible.

Ematurik,¹ paketsu
 Daude umanziyak,²
 Eranzaturik³ garbi
 Ertzetako erriyak;
 Umanzietan dabiltz
 Ariñik ontziyak,
 Polliki mugiturik
 Ur urdiñ geldiyak.
 Ibar zabalak, eta
 Zelay loretiyak,
 Ikusten dira chori
 Kantariz jantziyak,
 Kantatzen dituztela
 Soñu pozgarriyak.
 Urre-jauregiz daude
 Beterik uriyak;
 Baratzak dira guziz
 Begiragarriyak;
 Bertistezko⁴ muñoak,
 Aldatsak, saroiyak,⁵
 Basoak eta alorrak
 Eta zugaztiyak,
 Ematen dituzte chit
 Alort⁶ ugariyak.
 ¡DirudiSortitzagan
 Diraden doaiyak,
 Lur onek dituela
 Beregan guztiyak!
 .....
 Baña ¿non dira gure
 Chabol maitatuak?
 ¿Non dira gure mendi
 Burnizko goituak?
 ¿Non dira biyotzeko
 Gure gurasuak?

¿Non dira ¡non! pagodun
 T' aritzdun basuak?
 ¿Non dira Euskal-Erriko
 Choko murkaiztsuak?.....
 ¡Gure biyotzak nola
 Dauden penatuak!
 ¡Zeñen tristeak diran
 Gure zizpuruak!
 Kabiya galdu duten
 Choriyen lantuak,
 Ez dira oek baño
 Mingarriyaguak.
 ¿Zertarako ditugu
 Emengo garauak,
 Nayago baditugu
 Euskal-lurrekuak?
 ¿Zertarako jauregi
 Urrez apainduak,
 Nayago baditugu
 Gure chabolchuak,
 Euskal-erriyan dauden
 Arkaitz ta chokuak
 Badirade guretzat
 Pozgarriyaguak?
 .....
 Goazen, bada, mutillak,
 Sort-erri maitera,
 Gure mendiyetako
 Lurrak landutzera;
 Goazen agudo; goazen
 Auñemendipera,
 Guraso t' emazteak
 Besarkatutzera,
 Zoriontasunean
 Gozo bizitzera.

CARMELO DE ECHEGARAY.

(1) Suave.—(2) Laguna.— (3) Retratado.—(4) De esmeralda.—(5) Florestas.—(6) Frutos.